

BADMINTON SPORT O‘YINI BO‘YICHA OLIB BORILUVCHI MUSOBAQA TURLARI

G‘ayratjon Qosimovich Ahmedov

Fakultetlaro jismoniy madaniyat va sport kafedrası o‘qituvchisi

ANNOTATSIYA

Badminton – qadimgi o‘yin bo‘lib, uning kelib chiqishi haqida ko‘plab manbalar mavjud. Eng qadimgi “Uchadigan par” o‘yini Xitoyda milodiy 1000 yil avval paydo bo‘lgan. Maqolada badminton sport o‘yini bo‘yicha olib boriluvchi musobaqa turlari haqida so‘z boradi.

Kalit so‘zlar: badminton, musobaqa, aylanma tartibda o‘tkazish musobaqasi, chiqib ketish tartibidagi musobaqalar, aralash tartibda o‘tkaziladigan musobaqalar.

ABSTRACT

Badminton is an ancient game, and there are many sources about its origin. The oldest game "Flying Steam" appeared in China 1000 years ago. The article deals with the types of badminton competitions.

Keywords: badminton, competitions, circular competitions, away competitions, mixed competitions.

KIRISH

Badminton o‘yining rasmiy qoidalaridan tashqari badmintonchining axloq kodeksi ham mavjud. U o‘yinchilarning kortdagi o‘zaro munosabatlarining umumqabul qilingan tartibi bo‘lib, musobaqa davomida odobsizlik holatlari ro‘y berishining oldini olishga, do‘stona munosabatlarni shakllantirishga xizmat qiladi. Bu ayniqsa, hakamsiz o‘tkaziladigan havaskorlik bahslarida juda muhim ahamiyat kasb etadi. Jumladan, o‘yin boshanishi oldidan raqiblar o‘zaro tanishadilar: bir-birlarining qo‘llarini siqib o‘z ismi shariflarini aytishadi. O‘yin davomida begona gap-so‘zlar va xatti harakatlarga chalg‘imaydilar, qo‘pol va odobsiz so‘zlarni ishlatmaydilar.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Musobaqalarni aylanma tartibda o‘tkazishning mohiyati shundaki, unda har bir sportchi boshqa barcha badmintonchilar bilan navbatma-navbat o‘ynab chiqadi. Eng ko‘p g‘alabaga erishgan ishtirokchi musobaqa g‘olibi bo‘ladi.

Agar ishtirokchilar soni juda ko'p bo'lsa, ular bir nechta guruhlarga bo'linadi. Guruhlarga bo'lish kuchlilarni bo'lib chiqish yo'li bilan qur'a tashlash orqali amalga oshiriladi. Har bir guruhda o'yinlar aylanma tartibda o'tkaziladi. Shundan so'ng guruhlarning g'oliblari yana o'zaro aylanma tartibda o'ynab, o'zaro o'rinlarni aniqlashadi.

Aylanma tartibdagi musobaqalarda olingan o'rin yutilgan uchrashuvlar soniga qarab aniqlanadi. Agar ishtirokchilardan ikki nafari bir xil yutuqlar soniga ega bo'lsa, o'zaro uchrashuvda g'alaba qozongan sportchi yuqoriroq o'rinni egallaydi.

Agar uch va undan ortiq ishtirokchi bir xil yutuqlar soniga ega bo'lsa, ular o'rtasida o'rinlar mazkur ishtirokchilarning barcha uchrashuvlardagi yutuqlari va mag'lubiyatlarining eng yaxshi farqiga qarab taqsimlanadi.

Agar shundan keyin ham ikki nafar ishtirokchi teng kelib qolsa, o'zaro uchrashuvda g'alaba qozongan sportchi yuqoriroq o'rinni egallaydi.

Agar uch va undan ortiq ishtirokchi bir xil yutuqlar soniga ega hamda barcha uchrashuvlardagi yutuqlari va mag'lubiyatlari ham teng bo'lsa, mana shu ishtirokchilarning o'zaro uchrashuvlarida yutuqlari va mag'lubiyatlari soni eng yaxshi farqqa ega bo'lgan sportchiga ustunlik beriladi.

Agar shundan keyin ham ikki nafar ishtirokchi teng kelib qolsa, o'zaro uchrashuvda g'alaba qozongan sportchi yuqoriroq o'rinni egallaydi.

Agar barcha hisob-kitoblardan keyin uch va undan ortiq ishtirokchi bir xil natijaga ega bo'lib qolsa, ular o'rtasida o'rinlar qur'a tashlash yo'li bilan aniqlanadi.

Jamoaviy bahslarda ikkita jamoada g'alabalar soni bir xil bo'lib qolsa, o'zaro uchrashuvda g'alaba qozongan jamoa yuqoriroq o'rinni egallaydi.

Agar uch yoki undan ortiq jamoalarda yutuqli o'yinlar soni bir xil bo'lsa, ular o'rtasida o'rinlar mazkur jamoalarning barcha uchrashuvlardagi yutuqlari va mag'lubiyatlarining eng yaxshi farqiga qarab taqsimlanadi. Agar shundan keyin ham ikki jamoa teng kelib qolsa, ular o'rtasidagi o'zaro uchrashuvda g'alaba qozongan jamoa yuqoriroq o'rinni egallaydi.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Chiqib ketish tartibidagi musobaqalar. Yakkalik va juftlik bahslarida musobaqalarni chiqib ketish tartibida o'tkazishning mohiyati shundan iboratki, o'yinchi (jamo) birinchi mag'lubiyatdan keyin musobaqani tark etadi. Natijada birorta ham uchrashuvda mag'lubiyatga uchramagan ishtirokchi g'olib bo'ladi. Jamoaviy bahslarda o'yin g'olibi aniqlanishi bilan match to'xtatiladi.

Ishtirokchilar o‘yin jadvaliga kuchli badmintonchilar (reyting yoki boshqa ko‘rsatkich bo‘yicha) ro‘yxati asosida kiritiladi. Imkon qadar ikki kuchli ishtirokchi qur’a tashlash paytida jadvalning turli qismlariga tushishiga harakat qilish kerak.

Agar musobaqada ishtirok etishni istovchilar soni turnirning asosiy jadvalidagi o‘rinlardan ko‘p bo‘lsa, kvalifikatsiya turnirini o‘tkazish tavsiya qilinadi. Bu holatda musobaqa to‘g‘risidagi Nizom yoki tashkiliy qo‘mitaning qarori bilan kvalifikatsiya turnirida qatnashishga ruxsat beriladigan ishtirokchilar soni belgilanadi. Kvalifikatsiya turniri jadvali ham asosiy musobaqa jadvali kabi shakllantiriladi. Agar kvalifikatsiya turniri ishtirokchilarning jadvalda joylashuvi qur’a tashlash yo‘li bilan aniqlanadigan bo‘lsa, bitta tashkilot vakillarini tarqatib yuborish zarur bo‘lmaydi. Kvalifikatsiya turnirida asosiy turnirda qatnashish huquqini qo‘lga kiritadigan ishtirokchilar soni asosiy turnir ishtirokchilarning sakkizdan biridan oshmasligi zarur. Agar buning iloji bo‘lmasa, turnirni ikki bosqichda o‘tkazish tavsiya qilinadi, ya‘ni: dastlabki bosqichda ishtirokchilarning oldindan belgilangan soni aniqlab olinadi; asosiy bosqichda esa kuchli ishtirokchilar safiga kvalifikatsiya bosqichidan o‘tgan qatnashchilar qo‘shiladi.

Agar asosiy yoki kvalifikatsiya turnirida bo‘sh joylar soni ishtirokchilar sonidan ortiq bo‘lsa, bo‘sh joy qur’a tashlash yo‘li bilan to‘ldiriladi.

Aralash tartibda o‘tkaziladigan musobaqalar. Musobaqalarni aralash tartibda o‘tkazishning mohiyati shundan iboratki, dastlab ishtirokchilar, masalan, ikki yoki uchta turni chiqib ketish tartibida o‘tkazishadi, keyin esa har bir turda yutqazgan va yutgan ishtirokchilardan alohida guruhlar tuziladi. Ushbu tuzilgan sakkizliklar (to‘rtliklar) aylanma tartibida tegishli o‘rinlarning (jumladan, sovrinli o‘rinlarning ham) egalarini aniqlashadi.

XULOSA

Kichik guruhlarda aylanma tartibida musobaqalarni o‘tkazib, keyin ana shu kichik guruhlar g‘oliblari (yoki birinchi va ikkinchi o‘rinlar sohiblari) o‘rtasida chiqib ketish tartibida musobaqalarning final bosqichi o‘tkazilib, turnirdagi yakuniy o‘rinlar taqsimlanadi.

Aylanma tartibdagi (shu jumladan, kichik guruhlarda) musobaqalarda Bosh hakam kasallik/jarohat yoki boshqa kutilmagan va bartaraf etib bo‘lmaydigan vaziyat tufayli musobaqani tark etayotgan ishtirokchini boshqasi bilan almashtirishga ruxsat berishi mumkin. Buning uchun ushbu ishtirokchi hali birinchi uchrashuvini boshlamagan bo‘lishi kerak, agar uchrashuv boshlangan bo‘lsa, almashtirishning imkoni bo‘lmaydi.

REFERENCES

1. O‘zbekiston Respublikasining “Jismoniy tarbiya va ommaviy sportni yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”. PQ-3031, 2017.
2. Salomov R.S. Sport mashg‘ulotining nazariy asoslari. O‘quv qo‘llanma. – Toshkent: O‘zDJTI, 2005.
3. Pulatov A.A., Savatyugin O.M., Isroilov Sh.Sh. Badminton nazariyasi va uslubiyati. O‘quv qo‘llanma. –Toshkent, 2017.

